

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК III

Рівне – 2015

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. III / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 115 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 3 березня 2015 р.)

Рецензент:

КРИЛОВЕЦЬ А.О., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

ЗМІСТ

БЛИЗНЮК ЛЮДМИЛА

Міфологічний символізм числа в літературі
високого модернізму 1920-1930-х років..... 7

БРИЧКА КАТЕРИНА

Питання екзистенції людини в епоху війни (за творами
І. Багряного «Людина біжить над прірвою», «Огненне коло»)..... 13

ГІЛЬ ЛЮДМИЛА

Демонологічно-містичний аспект української химерної прози
(на матеріалі роману-балади Валерія Шевчука «Дім на горі»)..... 18

ГЛУЩУК АНДРІЙ

Художньо-стильові пошуки Богдана-Ігоря Антонича
у збірці «Привітання життя»..... 23

ДИМАН ЮЛІЯ

Експліцитна та імпліцитна версії міжтекстової взаємодії
(Микола Хвильовий та Михайло Коцюбинський)..... 29

КРАСНОЛЮБА КАТЕРИНА

Проекції «нової жінки» у повісті Ольги Кобилянської «Нюба»..... 34

ЛЯСКОВЕЦЬ ЮЛІЯ

«Місто» В. Підмогильного та «Степовий вовк» Г. Гессе:
українсько-німецькі текстові паралелі 1927 року 38

МИКИТЮК НАТАЛІЯ

Митець і влада (за романом-хронікою «Хрещатий яр» Докії Гуменної).. 42

ПАРФЕНІЮК ІРИНА

Жанрові особливості роману Людмили Коваленко «2245»..... 49

ПАХНЮК КАТЕРИНА

Повість «Предание о Гаркуше» як просвітительський проект
у творчій спадщині Григорія Квітки-Основ'яненка..... 53

ПОСЛАВСЬКА ІНЕСА

Дискурс божевілля в романі «Перехресні стежки» Івана Франка..... 59

ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ

Творчість Валер'яна Поліщука в контексті естетичних самоокреслень
української літератури 20-х років ХХ століття 65

РЯБУШИЦЬ НАТАЛІЯ Готичний роман Миколи Гоголя: жанрові модифікації.....	72
САЙКО ОЛЕНА Життєві стратегії протидії терору у романі Івана Багряного «Тигролови».....	76
САХНЕВИЧ ТЕТЯНА Між любов'ю та смертю: дилема героїв повісті Ольги Кобилянської «Земля»	81
СКОРОХОД (КУТІНОВА) МАРІЯ Іван Гонта як літературний персонаж Антона Нивинського.....	87
СОЗОНІК МАРІЯ Культурологічний матеріал у позакласному вивченні роману Юрія Косача «День гніву».....	93
ФЕДОРИШИНА ЛІЛІЯ Лірика Ліни Костенко і Белли Ахмадуліної (порівняльно-типологічний аналіз).....	98
ЧУБИК ВІТА Концепція жіночих персонажів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії».....	103
ШЕВЧУК ВІКТОРІЯ Міф про Ніобу в модерній та постмодерній версіях (повість «Ніоба» (1905) Ольги Кобилянської та роман «Діти Ніоби» (1996) Софії Майданської).....	107
ЯРОШ ТЕТЯНА Синтез мистецтв у творчості Михайла Коцюбинського (на основі етюдів «Цвіт яблуні»).....	112

CONTENTS

BLYZNIUK LIUDMYLA Mythopoetical Symbols Of Numbers In Literature Of High Modernism 1920-1930-th	7
BRYCHKA KATHERINE Problem with Existence of Man in War (on materials of novels <i>Lyudyna Bizhyt nad Prirvoyu (Man is Running along Abyss)</i> and <i>Ohnenne Kolo (Fire Ring)</i> by Ivan Bahrianyi).....	13
HYLL LIUDMYLA Mystical and Demonical aspect in the Ukrainian Magic Prose (on materials of novel <i>Dim na Hori (House on the Hill)</i> by Valeryi Schevchuk)...	18
HLUSCHUK ANDREW Art-style progressing in the Book <i>Pryvitannya Zhyttya</i> (<i>Welcome to Life</i>) by Bohdan Ihor Antonych.....	23
DYMAN YULIA Explicit and Implicit Version of Intertextual Relations (Myhajlo Kotcubinskiy and Mykola Khvyloviy).....	29
KRASNOLIUBA KATHERINE Projections of New Female Figure in Long Story <i>Niobe</i> by Olga Kobylanska.....	34
LYASKOVETS YULIA <i>Misro (City)</i> V.Pidmohylnoho and <i>Stepovyj Vovk (Steppenwolf)</i> H.Hesse: Ukrainian-German Text Parallels of 1927 Year.....	38
MYKHITYUK NATALIA Artist and Power (on the Text of Novel-chronicle <i>Khreshchatyi Yar (Groyn Ravine)</i> by Dokija Humenna).....	42
PARFENIUK IRYNA Genre Features of Utopia 2245 by Lyudmila Kovalenko.....	49
PAKHNIUK KATHERINE Story <i>A Legend about Harkusha</i> as Project of Enlighten Period in Creative Heritage of Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko.....	53
POSLAVSKA INESA The Discourse of Madness in the Novel <i>Perekhresni Stezky (The Cross Paths)</i> by Ivan Franko.....	59

PROTSYSHYNA LILIJA Creative Works by Valerian Polischuk in Context of Aesthetic Identifications in the Ukrainian Literature in 20-th Years of XX Century.....	65
RYABUSCHYTS NATALIJA Gothic Novel by Nikolai Gogol: genre modifications.....	72
SAIKO OLENA Life Strategies in Counteract to Terror in the Novel <i>Tyholowy (Tiger Trappers)</i> by I. Bahrianyi.....	76
SAHNEVYCH TATIANA To Choose Love or Death: Dilemma to Heroes in the Novel <i>Zemlya (Land)</i> by Olga Kobylanska.....	81
SKOROHOD (KUTINOWA) MARIYA Ivan Gonta as a Literary Character by Antyn Nyvynskyi.....	87
SOZONIK MARIA Culturological Materials in Extra-curricular Study of the Novel <i>Den Hniwu (Dies Irae)</i> by Yuriy Khosach.....	93
FEDORYSHYNA LILIJA Lina Kostenko's and Bella Akhmadulina's Lyrics (Comparative-Typological Comparison).....	98
CHUBYK VITA The Concept of Female Characters in the Novel of <i>Solo dlja Solomiji (Solo for Solomia)</i> by Volodymyr Lys.....	103
SHEVCHUK VICTORIA The Myth of Niobe in MODern and Postmodern Versions (Olha Kobylanska's Novel <i>Nioba (Niobe)</i> (1905) and Sofiia Maidanska's novel <i>Dity Nioby (Niobe's children)</i> (1996)).....	107
YAROSH TATIANA Synthesis of Arts in Writing of Mykhailo Kotsyubynskyi (based on etude <i>Tsvit yabluni (Apple Blossom)</i>).....	112

Інеса Пославська

Науковий керівник – канд. філол. наук Тхорук Р. Л.

ДИСКУРС БОЖЕВІЛЛЯ У РОМАНІ «ПЕРЕХРЕСНІ СТЕЖКИ» ІВАНА ФРАНКА

У статті описано дискурс божевілля у романі «Перехресні стежки» Івана Франка. Виявлено збіг мемуарного матеріалу із художнім, що дає підстави говорити про використання особистого досвіду письменника. Встановлено особливості зображення божевілля героїв, а також проведений лексичний аналіз вибраних фрагментів.

Ключові слова: дискурс божевілля, біографізм, романи І. Франка, тема самогубства, апокаліпсис.

This article describes the discourse of madness in the novel «The Cross Paths» by Ivan Franko. A coincidence between memoirs materials with a text of novel which is found show using of personal writer experience. The author states peculiarities in modeling of plot situation of affects (madness), and lexical analysis of fitting fragments has been done.

Key words: discourse of madness, biography traits, novels by Ivan Franko, theme of suicide, theme of apocalypse.

Починаючи із XIX ст. в українській літературі починає розроблятися дискурс божевілля у його художньо-літературному форматі. Таємничість та нерозгаданість феномену безумства водночас притягували та лякали. Художня література представляє і фіксує цей інтерес по-своєму. Відбиває навіть те, що розуміння божевілля змінювалося епоха від епохи.

Феномен безумства як об'єкт історико-культурологічного аналізу описаний у працях М. Фуко «Історія безумства в класичну епоху» [11], його варіант стосовно текстів російської літератури подав О. Йоскевич у книзі «На шляху до «божевільного» наративу (безумство в російській прозі першої половини XIX ст.)» [5]. Спроби описати дискурс божевілля у творчості Лесі Українки, Марка Кропивницького, Івана Карпенка-Карого, Володимира Винниченка, Івана Багряного, Богдана Бойчука та Миколи Куліша здійснювалися у наукових роботах студентів факультету української філології Рівненського державного гуманітарного університету [1].

До сьогодні залишилась проблема термінологічно-поняттєвого опису відповідного дискурсу. Якщо у французькій науковій літературі розрізняють велику варіативність поняття божевілля, то в українській – ні. У російському перекладі праці М. Фуко, наприклад, божевілля описується поняттями «безум», «безумие», «сумасшествие», «душевная болезнь», «безумство», «помешательство», «психоз», «полоумие», то в українському синонімічний ряд обмежений до «дурість», «безумство», «слабкість розуму». Саме цю проблему термінологічних можливостей мови здатне розв'язати вивчення дискурсу божевілля, який найкраще розроблений, припускаю, в художній літературі. У цій статті зосереджусь на матеріалі роману «Перехресні стежки» Івана Франка.

Мета – встановити епізоди, що зображують відхилення від нормального психічного стану у героїв роману «Перехресні стежки» Івана Франка, на їх основі описати дискурс божевілля (виокремити синонімічний ряд терміну), з'ясувати функцію «божевільних» персонажів у системі тем та характерів твору. Якщо божевіллям словник називає «тимчасові або постійні розлади психіки, що виявляються у втраті розумового контролю за діями і вчинками» [6, 46], то відібрали такі фрагменти, які відповідають розумінню цього терміну. Саме у такий спосіб виокремлювали персонажів, схильних до психічних порушень.

Новизна мого підходу полягає у визначенні зв'язку особистого досвіду письменника із феноменом божевілля та вплив на відтворення його в літературному творі. При написанні статті використовували мемуарні твори про Івана Франка М. Грінченкової («Спогади про Івана Франка та про його семейове огнище» [4]), М. Мочульського («З останніх десятиліть життя Івана Франка» (1896-1916) [7]), Антоніни Трегубової («Дещо з життя Ольги Франкової» [9]). За біографією можемо встановити час, коли саме це могло відбутися – у 1898 року, коли дружина Івана Франка Ольга Хоружинська захворіла душевною хворобою. Уже свідчення про те, що вона перебувала на Кульпарковій дає підстави казати про це. Якою саме – невідомо, адже це була ніби родинна таємниця, до якої ставилися з обережністю

«Божевіллям» Марія Грінченкова, наприклад, називала дивну поведінку Ольги, «вона могла спершу привітно привітати гостей, а потім чомусь розгнівавшись вигнати їх в ночі, часто вчиняла «грандіозний бешкет» [4, 206], сам її вигляд відлякував: «очі /.../ були темні і такі дивні, що, як глянула вона на мене, то наче спаралізувала мене». На її думку, Ольга «зробила Франкові з життя пекло» [4, 211], адже іноді «жінці здавалося, що вся його робота літературна і наукова – нікому непотрібна дурниця, і тоді вона заставляла його робити всяку хатню роботу: наприклад, обіпнутися попередником і банити посуд. Часом доходило до такого, що Франко мусив рятуватися від жінки у кімнату до пожильців. Там вони сиділи тихесенько, замкнувшись, а розлютована жінка гатила в двері поліном і страшенно лаяла всіх...» [4, 212]. У спогаді вжиті слова: «божевільна», «чудна», «психічно ненормальна людина» [4]. М. Грінченкова описує «страшні» очі, напади люті та дивну поведінку Ольги Хоружинської. Також Марія Грінченкова натякає на те, що Іван Франко теж мав проблеми із психічним здоров'ям, розказуючи про випадки «неадекватної» поведінки, «меланхолічного настрою», «галюцинацій» поета: «Йому причувався легенький стук в вікно чи в двері, тельнякання дзвоника або бренькіт мушки, замотаній в павуковій сіті...» [4, 213]. Підтверджує ці здогади Антоніна Трегубова, яка у своїх спогадах розповідає про його відвідини засідання видавничої комісії «Просвіти», де помітили дивний стан поета: «Франко часто брав голос і говорив зовсім таки розумно, не сказав ні одної недоречности, але руками все когось одганяв і часом до когось говорив стиха, повертаючи голову набік /.../. Доктор Юркевич сказав нам, що він помітив у Франка прикмети двох типів божевілля і назвав їх по-латинському, та я ті назви забула» [9, 145].

Також привертає увагу, що напади божевілля виражаються у звукових галюцинаціях: «тонкий звук», «легенький стук», «чувся голос» [9, 133]. Можна припустити, що особистий досвід психічних розладів та спостережень за ними вплинули на якість дискурсу божевілля у творі «Перехресні стежки», написаному 1900 року.

У центрі уваги дискурс божевілля, який насамперед стосується двох персонажів – Регіни Стальської та Барана. Із тексту можемо точно вказати причини їх божевілля, а також виокремити ряд ознак, завдяки яким описано хворобу персонажів. Описи подані як портрети; ними ж керується письменник і моделюючи поведінку і вчинки.

Регіна Стальська стала жертвою аморального ставлення чоловіка, що і призвело її до такого стану. Зображуючи героїню, автор обережно обходиться з такими поняттями як «божевільна», «ненормальна», тому божевільною її не називає, а тільки спонукає до такого висновку. Про це свідчать марення й галюцинації героїні: «В її уяві мигають відірвані образи, мов обривки різнобарвної матерії, кидані шаленим вихром» [10, 438], ввижається «маленька дівчинка в ліжечку» [10, 439], «Євгенове лице» [10, 440]. Витріщеними очима вдивляється у полум'я лампи, але не бачить нічого довкола себе, «чує голос», який кличе її до себе; «Се моя мама» – мигнуло їй в голові»; «хробачок застукав у стіні: раз, два, три, чотири» [10, 440], «рев хуртовини знадвору» [10, 440] і «легкий стук до вікна» [10, 441].

У портреті Регіни Стальської переважають такі деталі: «**очі спинилися**», «витріщені очі», «німа», «недвижна», «**бліда, як труп**, а жовтавий відблиск нафтового світла надає її лицю в нижній частині якийсь зеленкуватий страшний відтінок» [10, 436]. Стан афекту героїні описаний у трьох сценах: зустріч з Рафаловичем в її домі, вбивство чоловіка, блукання вулицями міста за Бараном.

Психічний стан Регіни в епізоді вбивства чоловіка точно збігається із клінічними описами божевілля, – так їх трактує Р. Голод, виходячи із натуралістичної доктрини [3, 84]. А. Швець коментує наявність збігів із уявленнями про психологію та мотиви злочинців, відповідність засобам передачі психологічного стану вбивці [12, 110; 201]. Звернувши увагу на психо-емоційний стан героїні, а саме, що вона чує «страшний голос», а в її уяві «мигають відірвані образи», – літературознавець В. Бачинін зазначив, що у цьому випадку «йдеться про збудження волі до насильства і смерті, коли душа, немов просуваючись до безодні хаосу і зазирнувши в неї, сама починає розпадатись, перетворюватись на його подобу» [2, 136]. Як бачимо, критики вказують на схожість не із божевільними, а вбивцями. Припускаємо, що можна говорити про накладання тем (божевілля і вбивства).

Намір вбити чоловіка логічно пов'язується автором із постійними приниженнями, останньою краплею яких стало те, що Стальський «з усього розмаху вдарив її в лице – раз, і другий, і третій...» і «нахилившись до неї, плюнув їй у лице» [10, 436]. Саме у цей момент Регіна перетворюється з тендітної, вразливої жінки на холоднокровного, жорстокого вбивцю.

Свідченням цих змін стає метафора, яка уподібнює обличчя Регіни до лица Медузи (в античній міфології уособлення жінки-вбивці): «Те лице виглядало страшно – з слідами колишньої краси, оббрукане кров'ю, бліде і з несамовито блискучими очима, воно виглядало, як лице Медузи» [10, 437]. У словнику античної міфології медуза Горгона вважається символом «помсти». Її очі були смертельними, тому кожен, хто зустрічався з нею поглядом, перетворювався на камінь, вмирав. Зауважимо фіксацію автора на очах. До речі, вони названі «несамовитими», тобто божевільними. Сама ж внутрішня форма цього слова («не-сам-овиті») задала колізію роздвоєння, коли інша істота постає із свідомості.

Психічний напад Регіни зображається так: «...стоїть німа, недвижна. Не думає нічого» [10, 442]. Йдеться про «межову» ситуацію, тобто про перебування героїні на «межі», переступ якої означає готовність до дії під впливом афекту. Регіна чує «рев хуртовини знадвору» і «легкий стук до вікна» [10, 438]. Вона обертається на звук і тим самим наче відгукується на поклик голосу темноти, що відповідає її психологічному стану: «... вона помалу обернула лице – і її очі спинилися на отворенім креденсі. На полиці креденсу лежав сікач, яким вона нині рано колола цукор, і молоток. Вона зупинилася очима на тих предметах...». Їй чується голос: «...вона напружила слух, напружила застанову і зрозуміла, що сей голос говорив у нутрі її душі, на дні серця. Вона перелякалася страшенно, бо чула, що там устає якась нова, грізна сила, незалежна від її волі, сильніша від неї. Ще хвилю вона мовчки, німо боролася з тою силою, але та сила була брутальна, непоборима» [10, 439]. Відбувається роздвоєння особистості, у якому перемагає «темна» сила. До речі, голос, що їй чується, набуває «демонічного» відтінку, що вбиває все людське у Регіні.

Регіна марить, стан афекту перейшов у божевілля. Вона не розуміла, що робить, а просто «пішла за голосом» [10, 440]. Її приваблювало торохтіння дерев'яного барабана Барана, «що, мов невідомий, а могутній поклик, тягнуло її далі і далі в п'їтму, бурю і снігову куряву. Вона говорила щось сама до себе...» [10, 442]. Дійшовши до ріки і «ставши за поруччям, на краю моста, вона почала пильно вдивлятися в глибину. З п'їтми визирнуло до неї щось страшне, бо вона жажнулася і вхопилася руками за поруччя» [10, 443]. Тож, моделюючи образ Регіни, автор з'єднує дві теми: божевільної та самогубці.

Ще один носій психопатологій – персонаж Баран. Він мав психічне захворювання з хронічним перебігом, яке «характеризується нападами розладів свідомості, що здебільшого супроводжуються загальними судомами, і називається – епілепсія» [8]. В народі її називають чорною хворобою. Напад виникає раптово, але іноді хворий має передчуття його. Знаємо із твору, що у стані афекту Баран «втопив свою жінку»; «лікарі сперечались про те, як назвати рід його хвороби, і чи не слід би заперти його в домі божевільних» [10, 383].

Стан божевілля героя описаний у сценах зустрічі із Рафаловичем, блукання вулицями міста під час завірюхи та перебування на мосту із

Регіною. Першим про психічний стан Барана говорить Стальський, називаючи його «ненормальним» (у авторському мовленні лексема не усувається). Характеристика героя своєрідна: «...високий, понурий і мовчазний чоловік, з білим лицем, з чорною стрепіхатою бородою і дико блискучими очима...» [10, 246]. Фізіологію божевільної людини передає епітет «**дико блискучими очима**», що свідчить про перебування у стані нервового збудження, у стані прихованого бажання щось зробити.

Поштовхом до його божевільного стану стала розмова єзуїта про прихід антихриста. Він вважав, що Євген Рафалович і є той антихрист, тому кожна зустріч з ним наповнювала його «переляком, **кидала в дрож /.../ робився весь жовтий**» [10, 371], «Баранове лице посатаніло. Затиснені **зуби заскреготали**, очі до половини виперлися з ямок, **із закушених губ бризнула кров**, і він з несвітським горяним криком, як **ошалілий кинувся на Стальського**» [10, 371]. В описі Барана переважає лексичний ряд, що є близьким до образу скаженого: «зуби заскреготали», «із закушених губ близнула кров», «уста точили піну, змішану кров'ю», «посиніле лице», «горло харчало», «дико блискучими очима», «робився весь жовтий».

Баран змальований як одержимий, адже вважав Євгенія «старшим над чортами» [10, 372]. Поводився неадекватно: ходив по вулиці і бив у барабани, таким чином попереджуючи людей про близький прихід нечистого. Люди вважали Барана божевільним, і особливої уваги на його застережень не звертали, тільки єзуїт сприйняв Баранове тарабанення як «поклик хорого, безтямного, але Божим пальцем діткненого чоловіка /.../» [10, 383]. У зображенні сцен із Бараном автор використовує лексику релігійної теми, християнського її варіанту: «лице посатаніло», «кігті **пекельного** ворога», «прокинутися з **гріховного** сну», «**антихрист**», «**нечиста сила**», «ворог на огнистім возі», «**диявол**», «**несвітський** горяний крик», «старший над чортами». Виходячи з вищесказаного, можна припустити, що тема релігії протиставляється соціалізму, а працює в рамках дискурсу божевілля.

У романі «Перехресні стежки» Івана Франка божевілля має свою логіку: колізії мають свій початок, середину та кінець. У випадку з Регіною логіка божевілля простежується у таких моментах: плювок у лице, вбивство чоловіка, самогубство. Тож можна говорити про історію протесту і помсти за знущання у шлюбі. У випадку з Бараном – мотив боротьби з гріхом, початком якого стала проповідь єзуїта, середина – тарабанення, кінець – зіштовхування Регіни із мосту. Також можна твердити про вписування додаткових доповнюючих підтем – вільної любові та нещасливого шлюбу Регіни, соціалізму і релігії у випадку Барана. Синонімічний ряд до слова «божевільний» у творі: «несамовитий», «безумний», «одурілий», «безтямний», «ошалілий», «ненормальний», «хорий», «нездоровий», «дикий», «здурілий». Для вираження божевілля автор додає метафори та епітети, у яких домінують портретні деталі, зокрема в описі очей: «дико блискучими очима», «очі до половини виперлися з ямок», «очі спинилися»,

«витріщеними очима». Художній дискурс також вбирає елементи клінічного наукового опису, у якому згадується лихоманка, меланхолія, галюцинації, епілепсія, сказ.

Джерела:

1. Багній О. Дискурс божевілля в українській літературі ХІХ – ХІХ ст. / О. Багній ; магістерська робота: машинопис. – Рівне : РДГУ, 2011. – 98 с. – Архів кафедри української літератури.
2. Бачинін В. Філософія злочину в «Крейцеровій сонаті» Л. Толстого / В. Бачинін, О. Рябініна // Вісник Академії правових наук України. – Харків : Право, 1997. – №2. – С. 131-140.
3. Голод Р. Натуралізм у творчості Івана Франка: до питання про особливості творчого методу Каменяр / Р. Голод. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. – 108 с.
4. Грінченко М. «Спогади про Івана Франка та про його семейове огнище» / М. Грінченко // Спогади про Івана Франка / Упор., вступ. стаття і прим. М. Гнатюка ; худож. оформл. Б. Пікулицького. – Львів: Каменяр, 1997. – С. 190-227.
5. Йоскевич О. На пути к «безумному» нарративу (безумие в русской прозе первой половины ХІХ в.): монографія / О. Йоскевич. – Гродно : ГрГУ, 2009. – 161 с.
6. Літературознавча енциклопедія : У 2-х т. / Авт.-упор. Ю. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т. І. – 608 с.
7. Мочульський М. З останніх десятиліть життя Івана Франка (1896-1916) / М. Мочульський // Спогади про Івана Франка / Упор., вступ. стаття і прим. М. Гнатюка; худож. оформл. Б. Пікулицького. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 120-129.
8. Психологічна енциклопедія / О. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с.
9. Трегубова А. Дещо з життя Ольги Франкової / А. Трегубова // Спогади про Івана Франка / Упор., вступ. стаття і прим. М. Гнатюка ; худож. оформл. Б. Пікулицького. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 129-158.
10. Франко І. Вибрані твори / І. Франко. – К. : Країна мрій, 2009. – 544 с. : іл. – (Сер. «Духовні джерела»).
11. Фуко М. История безумия в классическую эпоху : Перевод с фр. / М. Фуко. – СПб. : Антей, 1998. – 624 с.
12. Швець А. Злочин і катарсис: кримінальний сюжет і проблеми художнього психологізму в прозі Івана Франка / А. Швець ; Львівське відділення Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України. – Львів : [б. м.], 2003. – 236 с.